

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 50 Volume: 10 Issue: 50

Haziran 2017 June 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İMPARATORLUĞA GEÇİŞ SÜRECİNDE OSMANLI DENİZCİLİĞİ OTTOMAN'S MARINE IN THE EMPIRE BUILDING PROCESS

Püryani FİDANNAZ*

Öz

XIII. yüzyılın ikinci yarısında Batı Anadolu'da bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıkan Osmanlılar, Bizans'a karşı giriştiği mücadelelerde kısa sürede başarılı oldu. Ancak bu mücadelelerde kazanılan başarılar kara harekatı temelliydi. Denizlerde ise herhangi bir ilerleme kaydedilmemekteydi. Kuruluş dönemi askeri birlikleri düzensiz yaya ve müsellemlerden oluşan Osmanlıların aynı dönem içerisinde mevcut denizci birimleri yok denecek kadar azdı. Bu durum Bizans'a karşı yapılacak olan deniz ötesi hareketleri engellemekteydi. 1348'de Karesi Beyliği'nin ilhak edilmesi ile birlikte denizci kuvvetlerine duyulan ihtiyaç kısmen karşılandı. II.Murad dönemine kadar artan denizcilik girişimleri beraberinde Ege, Akdeniz ve Karadeniz'de oluşturulan kontrol bölgelerini getirdi. II.Mehmed'in İstanbul'u fethi Osmanlı denizciliği yeni bir noktaya taşıdı.

Anahtar Kelimeler: Akdeniz, Bizans, Denizcilik, Osmanlı, Venedik, II. Mehmed.

Abstract

In the second half of the XIIIth century, the Ottomans succeeded in a short time in the struggles against Byzantium. But the achievements achieved in these struggles were based on land operations. On the seas, no progress was made. During the same period, the existing marine units of the Ottomans, whose military units were composed of irregular pedestrians and artifacts, were few. This prevented the over-sea operations against Byzantium. With the annexation of the Karesi Principality in 1348, the need for seafarers was partially met. Increasing maritime initiatives until the time of II.Murad brought with it control regions created in Aegean, Mediterranean and Black Sea. II.Mehmed's conquest of Istanbul brought Ottoman maritime to a new point.

Keywords: Byzantium, Marine, Mediterranean, Ottoman, Venice, II. Mehmed.

1. GİRİŞ

XIV.yy'ın başlarında kuzey-batı Anadolu'da bir kara beyliği olarak kurulan Osmanlılar, gaza ve cihat anlayışından dolayı batıya doğru akınlar yapmaktaydı (Bostan, 2007: 3). Söğüt ve Domaniç merkezlerinden genişleyerek zamanla küçük bir beylik olmaktan çıktılar. Selçukluların Batı Anadolu'ya yerleştirdikleri Türkler, uç beyliği vazifesi görüyorlardı (Uzunçarşılı, 2011: 99). Uç beyliği hristiyanlar ve müslümanların topraklarının kesiştiği bölgelerde kurulan ve kendi toprağını savunurken batıya da akım yapmakla yükümlü Türk topluluklarından meydana gelmekteydi. Osmanlı'nın hızlı büyüüşünün temelinde batıya doğru yaptığı akınlarla gerek bölge halkının ve gerekse uçlarda yaşayan diğer Türklerin gönüllerini kazanması yatar. İzlenen bu politika sayesinde Osmanlı nüfusu ve coğrafyası hızlı bir şekilde büyümeye devam etti.

Kuruluş felsefesi gereği, batıya doğru ilerlemeyi ve Bizans ile mücadeleyi hedef olarak belirleyen Osmanlılar, çok geçmeden Batı Anadolu ölçekli bir başarı elde ettiler. Selçukluların gündün güne zayıflaması ile birlikte mevcut otorite sarsılması beylikler arası mücadelenin artması olarak döneme yansdı (Mufassal Osmanlı Tarihi, 2011: 30). Çoğu zaman birbirleriyle çekişip, mücadele halinde bulunan beylikler, kuruluş ve bölgeye getiriliş amaçlarından saparak, müstakil yeni bir oluşum içerisine girmeyi tercih ettiler (Taneri, 1998: 58).

XIV.yy'ın ortalarına kadar Bizans ile mücadele eden Osmanlılar, bu dönemde beylikler arası yaşanan bazı hadiselerden dolayı Anadolu'da da kendini ayrı bir mücadelenin içerisinde buldu. Bunun ilk örneği Karesioğulları beyinin ölümü üzerine gerçekleşti (Aşık Paşazade, 2003: 102). Karesioğulları Çanakkale, Balıkesir ve çevresinde kurulan ve denizci yetkinlikleri bulunan bir beylikti (Uzunçarşılı, 1988: 389). İşte bu coğrafyanın yönetimi üzerine çıkan beylik tartışmasında Karesioğlu Dursun Bey Osmanlıya sığınmak zorunda kaldı. Yönetimi ele alması koşuluyla, beylik topraklarının büyük bölümünü Osmanlılara vaat eden Dursun Bey, Osmanlılar ile birlikte kendi beyliğine sefer düzenledi. Müzakere için giden Dursun Bey'in kale önünde öldürülmesi üzerine, Osmanlı tarafından Orhan Bey yeni bir hamle yaparak beyliği kendi topraklarına kattı. Böylece Osmanlılar ilk kez bir Türk beyliği ile mücadele etmiş oldular.

* Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı, Yeniçağ Tarihi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, puryani07@gmail.com

1348'de Karesi Beyliği'nin alınmasıyla birlikte Osmanlıların sınırları denize ulaştı. Beyliğin bölgeye ilk yerleştirildiği dönemde tabiielerin neredeyse tamamı konar-göçer kültürüyle yetişmiş, tipik bozkır Türk topluluğunun bir mensubu idi (Hassan, Berktaş, Ödekan, 2002: 99-101). 1000'li yıllara kadar geleneksel Türk dünyasında deniz ve denizciliğin pek değeri ve yeri yoktu. Öyle ki uçsuz bucaksız bozkırları at sırtında gezen Türklerin buna ihtiyacı da hasil olmamış idi.¹ Ancak Anadolu'ya yapılan akınların sonucunda Türkler kendilerine yeni bir yurt edindi. Elbette bu yeni yerleşim yeri karakteristik olarak Asya-Bozkır kültüründen çok daha farklı nitelikteydi. Deniz ve denizcilik kültürü bu yeni unsurların getirdiği temel yaşam alanının devamını sağlama konusunda en kritik gereksinimlerden biri olarak görünmektedir. İşte tam bu noktada yeni kurulan Osmanlı Beyliği'nin denizler ile meşgul olmasının, bir tercih değil zorunluluktan doğduğu anlaşılmaktadır.

Beyliğin yükselerek devlet haline geldiği XIV.yy'ın ilk yarısında önce sadece kara birlikleriyle mücadele veren Osmanlıların, denize ulaşmalarıyla birlikte batıya Bizans'a yaptığı akınlar daha geniş çapta ve ileri düzeyde oldu. Bunun için Karesi Beyliğinden kalan donanma ile bir müddet yetindiler, ancak denizlerdeki yoğun hareketlilikle başa çıkmak ve Rumeli'ye açılmak için bu kuvvetin yeterli düzeyde olmadığını fark ettiler (Uzunçarşılı, 1988: 390). Bu sorunun üstesinden gelmek için ilk adımı atan Orhan Gazi oldu (Büyüktuğrul, 1970: 51). Osmanlıların bu denizcilik hareketi esasında devletin büyümesindeki temel yapı taşlarından biridir. 'Kısa zamanda Edincik, Gemlik, Karamürsel ve özellikle İzmit'te kurup geliştirdikleri tersaneler sayesinde Osmanlı deniz kuvvetlerinin ilk nüvesini kurdular...' (Bostan, 2011: 14). Özellikle bunlardan Karamürsel ilk denizcilik üstü olması itibarıyla denizlere açılmada önemli bir görevi icra etti. Karamürsel Bey tarafından oluşturulan tersane daha sonra onun ismi ile anıldı. Daha sonra 1337'de İzmit'in fethiyle ana tersane ve deniz birlikleri buraya taşındı (İnalçık, 2002: 53). Osmanlıların deniz kuvvetlerini artırmasının ardından batıya yapacağı akınlar artık dolaylı yollar denenmeden ve çeşitli devletlerin yardımı olmadan gerçekleşecekti.² Böylece Ege ve Marmara'da Venedik, Ceneviz ve Bizans gibi donanma gücü olan devletlere bir yenisi daha eklendi.

2.Yıldırım Bayezid Dönemi Denizlerdeki Temel Strateji

XV.yy'a kadar Anadolu'da büyük ölçüde birliği sağlayan Yıldırım Bayezid, boğazlarda kontrolü sağlamaya çalıştı. Buradaki temel amaç Ege ve Marmara'da güvenliği sağlayıp, Rumeli'ye sorunsuz geçiş yapabilmektir. Rumeli'ye geçiş yapan Türk akıncıları zaten burada kalıcı olarak üstler kurmuşlardı, ancak yine de lojistik destek Anadolu'dan temin ediliyordu. Bölgeyi ikiye bölen iki unsur vardı. Bunlardan birincisi coğrafi yer şekillerinden kaynaklı Ege ve Marmara denizi, ikincisi ise Osmanlı toprakları arasında sıkışan Bizans İmparatorluğu idi. Elbette Yıldırım Bayezid bu durumların farkına varıp, çeşitli stratejik hamleler tasarlamaktaydı. Örneğin Rumeli'de hızlı ilerleme ve yeterli deniz gücünü sağlama adına Saruca Paşa'ya Kapudan-ı Derya görevi vererek Gelibolu Tersanesinin ve çevresinin organize edilmesini sağladı. Ancak tüm bu değişkenlerin dışında doğudan yeni ve büyük bir tehlike yaklaşmakta idi.

1402'de Yıldırım Bayezid'in Timur'la yaptığı savaşı kaybetmesi üzerine, Osmanlı coğrafyasında parçalanmalar meydana gelerek beylikler tekrar gün yüzüne çıktı. Devletin yönetimi ise Şehzadeler arası mücadelelere tanık olup, bölünmüş vaziyette idi (Aşık Paşazade, 2003: 146-147). O güne değin haçlı güçleri tarafından sekteye uğratılan Türk denizciliği ilk kez doğulu bir güç tarafından durduruldu. 1413'e kadar süren Fetret Devri boyunca Şehzadeler birbiriyle mücadele ederken, batılı güçlere karşı taviz vermek zorunda kaldılar. Gerek denizlerdeki ticari hayat ve gerekse askeri hareketlilik durma aşamasına geldi.

3.II.Murad Dönemi Deniz Meseleleri

I.Mehmed ve ardından II.Murad dönemlerinde Osmanlı Devleti kaybettiği toprakları ve gücünü toplamada başarılı oldu. Ancak hala devlet olarak kalıcı olduklarını gösteremediler. Timur ile yapılan savaşın soku hala Osmanlı coğrafyasında etkilerini göstermekte idi. Devlet yönetimini de etkileyen bu sorun batıya karşı verilen mücadelelerde daha saldırgan tutum sergilemeleri şeklinde döneme yansdı. II.Murad'ın donanmayı Karadeniz'e açması ile birlikte, Osmanlıların denizlerdeki hakimiyet alanları genişledi. Bu dönemde Karadeniz'de etkin devletlerinden biri Trabzon Rum İmparatorluğu idi. Coğrafyanın genişlemesi yeni bir mücadele alanı daha ortaya çıkardı. Ancak çok geçmeden Trabzon Rum İmparatorluğu, Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü tanıyarak, onlara yıllık vergi vermeyi kabul etmek zorunda kaldılar. Bu zorunluluk Osmanlıların bu dönemde Gelibolu Sancak Bey'i komutasındaki donanma kuvvetinin aşağı yukarı 350 parçadan oluşmasından kaynaklanmakta idi (Uzunçarşılı, 1988: 392-393). Bundan başka denizciliğin canlı tutulması adına ise yapılanlar; yıkılmaya yüz tutan Osmanlı tersanelerinin ayağa kaldırılması, eskiyen ve

¹ Türklerin Anadolu'ya gelmeleriyle birlikte büyük bir iklim-coğrafya değişimi yaşandı. Düz ve kurak bozkırdan, çeşitli iklim ve yer şekillerinin bulunduğu bu yeni coğrafyaya geçiş beraberinde yeni ihtiyaçları da doğurdu. Üç tarafı denizlerle çevrili Anadolu'da elbette ki denizcilik ve buna bağlı kültürün kazanılması en acil ihtiyaçların başında gelmekteydi.

² 1350'li yıllardan önceki dönemlerde Rumeli'ye yapılan akınlarda Osmanlıların, çeşitli beyliklerden ve Cenevizlilerden yardım aldığına rastlanılmıştır. Bkz. Afif Büyüktuğrul (1970). *Osmanlı Deniz Harp Tarihi* (Cilt I), İstanbul: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları.

bakıma ihtiyacı olan gemilerin elden geçirilmesi, yaklaşan Venedik tehlikesine karşı Cenevizliler ile ittifaka girilmesi şeklinde sıralanabilir.

XV.yy'ın ortalarına kadar Osmanlı Devleti hala ne doğuya ne de batıya karşı kesin bir üstünlük sağlayamamış haldeydi. Bundan daha önemlisi ise Osmanlıların kaybettiği toprakları kazanmalarına rağmen itibarlarını eski seviyesine getirememeleridir. 1402'den sonra devlet yönetimi ve idaresinin başında bulunan Sultanlar bu psikolojik durumun getirdiği baskının etkisinde kaldılar. İstanbul'un fethine kadar ne denizde ne de karada istedikleri ve aradıkları itibar kaynağını bir türlü bulamadılar.

4.II.Mehmed Dönemi

4.1.İstanbul'un Fethi

1444'te II.Mehmed çok genç yaşta tahta geçti (Aşık Paşazade, 2003: 206-207). Ancak ardından tekrar babası II.Murad devletin idaresini ele aldı (İnalçık, 1995: 28). Bu tahta çıkış ve indiriliş olayının II.Mehmed üzerinde bir takım etkiler yarattığı söylenebilir. Bunun dışında Bizans ile olan sorunlu ilişkiler, Venedik ile denizlerde yaşanan mücadeleler ve doğudan 42 yıl önce gelen Timur'un bıraktığı korku gibi durumların etkisi altında yetişen II.Mehmed öncüllerine göre daha hareketli ve girişken olmak zorundaydı. Dönemin yetkin isimleri Molla Gürani ve Akşemseddin'e öğrenci olan II.Mehmed, klasik doğu tarzı eğitimin yanında batı dillerini ve bilimini de öğrendi (Hammer, 2003: 253). II.Murad'ın 1451'de vefat etmesi üzerine yerine tekrar II.Mehmed padişah oldu. Böylece iki dünyayı zihninde birleştiren Sultan'ın bunu gerçekleştirmesi için fırsat eline geçti.

II.Mehmed tahta geçmeden önce dahi batıya Bizans üzerine sefer yapma niyetindeydi (Öztuna, 1998: 341-352). Şimdi tahta geçmiş ancak önünde başka bir engel bulunmakta idi. Bu engelin kaynağı ise, her sarsıntıda gün yüzüne çıkan ve Osmanlı aleyhine ittifaklara giren Karamanoğulları'ndan başkası değildi. Siyasi bir hamle olarak Bizans İmparatorluğu, Macaristan ve Venedik ile antlaşmalar yaptıktan sonra II.Mehmed, Anadolu'ya Karamanoğulları üzerine harekete geçti. Osmanlıların üstünlüğünü tanıyan Karamanoğlu İbrahim Bey, onlara tabi bir devlet olmayı kabul etti. Böylece geçici bir süreliğine doğudaki sorun rafa kaldırıldı.³

İstanbul'un kuşatılması ve Bizans'ın son bulması için güçlü bir kara kuvvetinin yanında caydırıcı sayıda da donanma gücünün olması gerekli idi. Bu durumu fark eden II.Mehmed kendinden önceki padişahların aksine denizi ve denizciliği ikinci planda tutmadı (Uzunçarşılı, 1988: 392).

Boğaz ve limanların kontrolü buna bağlı ticari-askeri faaliyetlerin takibi bölge hakimiyeti için büyük önem arz etmekte idi (İnalçık, 2002: 54). İlk boğazın hem Anadolu hem de Avrupa yakasında kontrol noktaları niteliğinde kaleler yapıldı (İnalçık, 2002: 53). Kilit'ül-bahr ve Kale-i Sultaniye bunların isimleridir. Rumeli hisarını ek bir kaleyle inşaa eden II.Mehmed, böylece boğazın iki yakasındaki stratejik noktaları güçlendirdi. Bizans'a dışarıdan boğazın iki tarafından gelecek yardımları durdurmak için kaleleri ağır toplarla donattı. 147 parçadan oluşan ve içerisinde 55 küçük gemi, 80 iki güverteli gemi ve 12 çekdiri bulunan bir donanmayı Gelibolu çevresinde savaşa hazır halde tuttu (Büyüktuğrul, 1970: 139). Macar asıllı topçu Urban'a dönemin en büyük toplarını döktürdü. Bu topların bir güllesi yarım tondan daha ağırdı. Gemiler aracılığıyla Anadolu'dan derlenen asker ve mühimmatı da Rumeli tarafına nakil etti. Yapılan ilk saldırıda ne donanma ne de kara kuvvetleri başarı elde edemedi. Bu durum Halil Paşa gibi birçok vezirin söylenmesine, çatlak sesler çıkarmasına sebep oldu. Zaten Halil Paşa da İstanbul'un kuşatılması taraftarı değildi. Ona göre bu kuşatma başarılı olsa dahi batılı Hıristiyan birliğinin yeni bir haçlı seferi düzenlemesine ortam hazırlayacaktı. Bu yeni haçlı seferi ise Osmanlıların sonu olacaktı.

Yaşanan olumsuz durumlar karşısında II.Mehmed, yeni bir taktik geliştirerek gemileri karadan yürütüp Haliç'e indirdi. Uzun menzilli toplarla kale duvarlarını hedef alarak Bizans'a korku saldı. Üstün bir askeri zekaya sahip olan II.Mehmed, Kara ve denizden gerçekleştirdiği ortak hareketin sonunda 29 Mayıs 1453 tarihinde İstanbul ele geçirdi. Böylece 1100 yıllık Bizans İmparatorluğu son buldu.

İstanbul'un fethinden sonra Fatih ünvanını alan II.Mehmed, Osmanlı Devleti'nin merkezini buraya taşıdı. Devlet gün geçtikçe çok uluslu bir yapıya bürünürken, çeşitli kültürel unsurların etkisi artmakta idi. Buradan hareketle eski Türk yönetim anlayışı zamanla değişime uğradı. Yeni elde edilen kazanımlar ile Osmanlı Devleti'nin deniz ve karadaki politikaları, Selçuklu ve öncesi Türk devletlerinden ayrılmaya başladı. Elbette Osmanlıların hakim olduğu coğrafyanın genişlemesi ve devletin imparatorluğa dönüşebilmesi için bu gerekli idi.

İstanbul'un fethinden sonra II.Mehmed'in hayata geçirdiği boğazların kontrol altına alınması politikasıyla Osmanlı Devleti hem karada hem de denizde batı ile mücadele edebilecek seviyeye geldi.

³ Osmanlı Devleti'nin karalardaki askeri hareketlerini ve politikalarını masaya yatırıp, incelemeyi Osmanlı denizciliğini anlamak mümkün değildir. Bu yüzden gerek İstanbul'un kuşatılması ve gerek önceki hadiseler içerisinde yukarıda isimleri geçen ve benzeri konulara sıkça yer verildi. Böylece bir taraftan tarihsel süreçlerde bağlam kopukluğun önüne geçmeye çalışılırken, diğer taraftan da konunun çok boyutlu olarak ele alınması amaçlandı.

Bizans'ın yıkılmasının ardından Türk denizciliğinin önündeki diğer rakiplerle mücadeleye girmek, onun yeni hedefi idi.

4.2.Trabzon Rum İmparatorluğu'nun Fethi

Osmanlı donanması Karadeniz'de II.Mehmed döneminden önce dahi kısmen yoğun denizcilik faaliyetleri göstermekteydi (İnalçık, 1995: 32). Daha önce Sinop ve çevresi ele geçirilmesine rağmen bu bölgede güçlü bir donanma kurulamamış idi. Merkez limanların ve tersanenin uzak olması, Karadeniz'de birçok sorunun temelinde yer alıyordu. Buradan hareketle Osmanlı'nın bölgedeki liman eksikliği, onların yeni arayışlar içerisine girmelerine sebep oldu. Elbette Karadeniz'de ticari ve askeri hareketliliğin önündeki engel sadece bu kadar değildi. Osmanlı'nın İstanbul ve Mora yönetimine son vermesiyle birlikte, kendini Bizans'ın devamı ve varisi olarak gören Trabzon Rum İmparatorluğu Osmanlı aleyhine ittifaklar kurup, Anadolu'daki siyasi ortamı karıştırma hevesinde idi. İstanbul'dan ve Mora'dan kaçan birçok Bizans idarecisi Trabzon yerleşti. Burada yeniden yapılanarak ve güçlenerek eski Bizans'ı yeniden canlandırma düşüncesinde idiler. Bunu gerçekleştirmenin temel şartı ise; Osmanlı Devleti'nin ortadan kaldırılması veya geriye Anadolu topraklarına sürülmesi idi.

Bizans'ı tekrar canlandırma düşüncesinde olan Rumlar, Karadeniz'de ticari olarak da Osmanlı Devleti'nin rakibi idiler (Sancar, 2006: 112-113). Anadolu'nun Karadeniz'e bakan kıyılarında bölge ticaretine hakim limanları ellerinde tutuyorlardı. Bununla beraber ellerindeki limanlar Anadolu'nun kuzey kesimi ve Karadeniz denizciliği için birer önemli üst ve stratejik nokta idiler.⁴ Özellikle Trabzon bulunduğu konum itibarıyla bölgeye hakim ticaret yollarını denetim altında tutuyorken, Karadeniz'in güneyi ve kuzeyi arasında önemli bir bağlantı da oluşturmaktaydı. Buradan anlaşılıyor ki, Trabzon Rum İmparatorluğu sadece Anadolu toprakları üzerinde faaliyet göstermedi. Kırım'da bulunan birkaç liman sayesinde Karadeniz'i çift taraflı olarak denetim altında tuttular. Buradan elde edilen gelir sayesinde önemli bir ticari güce de sahiptiler.

İstanbul'un 1453'te fethedilmesi hristiyan dünyası üzerinde korku ve endişeye yol açmış idi. Doğuda tekrar güçlü bir müslüman devletin doğması ile onların ideolojik ve siyasi üstünlüğü son buldu. Bunun önüne geçmek üzere haçlı birliği çok defa girişimlerde bulundu. Türk tehdidini durdurup ortadan kaldırmada başarı elde edemeseler de, bu amaçlarını gerçekleştirmek için sürekli fırsat kollamakta idiler. İşte Trabzon Rum İmparatorluğu hristiyan batı dünyasının bu amacı gerçekleştirmek üzere Anadolu'daki son kalesi idi.

Trabzon Rum İmparatorluğu'nun islam ve Osmanlı Devleti için büyük tehlike olduğunu fark eden II.Mehmed, Koyunluhisar'ı aldıktan sonra orduyla birlikte Trabzon'a doğru harekete geçti (Aşık Paşazade, 2003: 241-242). II.Mehmed İstanbul'da olduğu gibi Trabzon'a yapılan hareketin çift yönlü olmasını istedi. Bunun için Osmanlı donanması Karadeniz'de Sinop üzerinden buraya doğru harekete geçti. 1461'de yapılan savaşta Trabzon Rum İmparatorluğu ağır bir yenilgi aldı.⁵ Böylece Anadolu'da Osmanlı aleyhine faaliyet gösteren hristiyan dünyasının parçası, Bizans'ı diriltmek isterken kendi sonu ile karşı karşıya kaldı.

XV.yy'ın ortalarında Osmanlı Devleti'nin sınırları doğu ve batı istikametine doğru ilerledi. Batıda özellikle İstanbul'un fethinden sonra stratejik öneme sahip olan Ege adaları Hamza Bey zamanında ele geçirildi. Hamza Bey ise II.Mehmed tarafından Osmanlı denizciliğini geliştirmek amacıyla görevlendirilen yetkin bir denizci idi. Bu dönemde Osmanlı donanması ciddi değişimlere uğradı. Daha önce kıyı şeritlerinde faaliyet gösterirken, Hamza Bey döneminden sonra donanma denizlere ve uzak liman kentlerine açılmaya başladı. Bugün ki İtalya'nın güney sahil şeridine kadar devam eden Osmanlı akınları, denizciliğin artık devlet siyasetinin içerisine girdiğini göstermektedir. Denizciliğin gelişmesiyle birlikte Osmanlı ticaretinin ve ekonomisinin seyri de değişti. İlk dönemlerde Ege ve Akdeniz'de ağır vergiler ödeyen Osmanlı Devleti artık bu bölgenin ve İstanbul'un ele geçirilmesi ile ticaretini daha bağımsız hale getirdi. Üstelik bu deniz ticareti vergileri artık Osmanlı Devleti'ne ödeniyor idi. Böylece batı ile Osmanlı arasındaki ticari dengeler Osmanlı lehine değişmeye başladı.

II.Mehmed'in yenilikçi deniz politikalarıyla birlikte, Osmanlı Devleti Karadeniz, Ege ve Akdeniz'de birçok ada ve limanda söz sahibi oldu. Bu durum özellikle adalar ve üzerinden ticari-askeri faaliyetler yürüten Venedikliler'i rahatsız etti. Osmanlı Devleti'nin hızlı yükselişi ve buna bağlı olarak denizlerde güçlenmesi, onların hem ticaret üzerinden elde ettiği kazancı düşürdü hem de hakimiyet alanlarını kısıtladı. Bu dönemde II.Mehmed bir taraftan Mora ve Bosna yönünde yeni fetihler gerçekleştirirken diğer taraftan Kırım üzerine yapılacak seferin planlarını yapmakta idi.

⁴ II.Mehmed dönemine kadar Samsun, Sinop gibi önemli liman kentleri ele geçirildi, ancak Doğu ve orta Karadeniz'in ticari-askeri şehirleri hala Osmanlı Devleti için bir tehdit unsuru idi.

⁵ Günümüzdeki kimi kaynaklarda bu tarih 1463 olarak geçip, 1461 yılında Trabzon Rum İmparatorluğu'nun vergiyeye bağlandığı ifade edilmektedir. Ancak konu hakkında çok geniş bir açıklama bulunmayan Aşıkpaşazade Tarihi'nde 1461 yılı esas alınmıştır.

4.3.Venedikliler ile Mücadele

İstanbul'un fethinden sonra Ege ve Akdeniz'de Osmanlı Donanması'nın en büyük rakibi Venedikliler idi (Hammer, 2003: 299). Onların bu bölgelerde yoğun bir surette Osmanlı kuvvetleri ile karşılaşmaları, iki tarafın birbirine güvensiz duruşunun temelini oluşturdu. Arkasında haçlı desteği olan Venedik, Osmanlı Devleti ile yaşanan küçük çaplı sorunları siyasi hamle olarak kullanmaktan çekinmedi. Durumu daha ileriye götürerek eski Bizans topraklarında isyan başlatılmasına öncülük etti. Çok geçmeden durumdan haberdar olan II.Mehmed 1463 yılında Venedik'in bu hareketine karşı önlemler almaya başladı. O dönem Venedik ile çekişme içerisindeki Floransa Dükalığı ile işbirliğine gidildi. Böylece Venedik'in batıdaki siyasi hamleleri yakından takip edilebildi. Diğer yandan Bizans İmparatorluğu'na son vermede kullanılan boğazı kaleler ile kısıpca alma fikri üzerinde tekrar durulup, güçlü Venedik donanmasına karşı sabit merkezler oluşturuldu.

1463 yılında başlayan Osmanlı Devleti ile Venedik mücadelesinde kesin bir sonuç alınmamaktaydı. Bu durum şüphesiz Osmanlı kuvvetlerinin çoklu mücadele sahasından, Venediklilerin ise yeterince kara kuvvetleri olmamasından kaynaklanmakta idi. 1470 yılında Venedik donanmasının başında Nicolas Canale, Osmanlı idaresindeki Mora'ya çıkartma yaptı. Osmanlı kaleleri daha savaş başlamadan güçlendirilmiş, asker miktarı artırılmış ve kale iasesi karşılanmış idi. Ciddi bir Osmanlı savunması ile karşı karşıya kalan Venedikliler burada başarısız oldular. Nicolas Canale, Ege'deki kontrolü kaptırmamak için buradaki Limni, İmroz ve Enez'i ele geçirdi.

Venedik kuvvetlerinin Ege'de merkez edindikleri Eğriboz Adası, onların temel hareket noktasını oluşturmakta idi. II.Mehmed buraya yapılacak hareketin Ege'nin kıyı şeritlerini güvenceye alacağını tahmin etmede geç kalmadı (Akçadağ, 2015: 7-8). Nitekim 1470 yılında Sadrazam Mahmud Paşa komutasında 200 parçalık Osmanlı donanması buraya hareket üzere hazırlandı. Ancak böylesine büyük bir adanın sadece denizden yapılacak sefer ile alınması pek mümkün değildi. Bu sebeple II.Mehmed Osmanlı askerleriyle birlikte buraya doğru yöneldi. Gemiler üzerinden geçen askerler karadan, donanma ise denizden Venedik kuvvetlerine hücum etti. Başarıyla gerçekleşen müşterek hareketin sonunda Eğriboz ve çevresindeki adalar Osmanlı idaresine geçti. Şüphesiz bu fetihler yalnız bölge devletleri için değil, hristiyan dünyasında da korku ve telaşa sebep oldu.

1471 yılına dek birçok kez Osmanlı fetihlerine sekte vurmak isteyen Venedikliler, kendi ticari çıkarları doğrultusunda Avrupa'dan müttefikler topladı. Bunlar; Burgonya ve Napoli Krallıklarının önünü çektiği denizci şehir devletleri idi. Osmanlı Devleti'nin kara ve denizde hızla geliştiğini fark etmeleri ile birlikte, mücadele alanlarını genişleterek ve çoğaltarak Osmanlı Devleti'nin askeri gücünü bölerek küçültmeyi hedeflediler. Bu doğrultuda Macaristan, Boğdan ve Mora isyancıları Osmanlı Devleti'nin Avrupa tarafında, Kıbrıs, Papalık, Rodos, Napoli ve müttefikleri denizlerden, Akkoyunlular ve Karamanoğulları ise Anadolu tarafında karadan harekete geçmek üzere anlaştılar. Esasen Osmanlı Devleti böylesine kalabalık bir müttefik grubuna ne müdahale edebilir ne de bu müdahalelerde başarılı olabilirdi. Buradan hareketle II.Mehmed siyasi değişkenleri ve olası tehditleri düşünerek, kendisine karşı oluşturulan birliği parçalama yoluna gitti. Birliğin denizlerdeki en güçlü halkası Venedik idi. Barış karşılığında Osmanlı Devleti'nin ele geçirdiği adaları geri istiyorlardı. Batılı diğer hristiyan güçlerin aksine Venedikliler dinden çok ticarete ve buna bağlı para akışına önem vermekteydiler. II.Mehmed'in adaları teslim etmesiyle birlikte onların ticari çarkları tekrar işlemeye başladı.

Venediklilerin adalar karşılığı bir süreliğine susturulması, elbette Osmanlıların geri çekilmesi anlamına gelmiyordu. Aksine II.Mehmed bunu doğudaki sorunları ortadan kaldırmak için tasarlamış idi. Bu düşünce ile ordusunu Rumeli'den Anadolu'ya geçirdi. Osmanlı ordusunun Anadolu'da sefere çıkması ile Karamanoğulları geriye çekilmek zorunda kaldı. Sırada ittifakın Anadolu tarafındaki son üyesi vardı. Akkoyunlular ile 1473'de yapılan Otlukbeli savaşı ile beyliğin merkezi Diyarbakır ele geçirildi. Merkezlerini kaybeden Akkoyunlular İran içlerindeki Tebriz'e çekilmek zorunda kaldı (Aşık Paşazade, 2003: 264-266). Doğudaki sorunun halledilmesi ile birlikte artık Osmanlı Devleti, denizlerdeki düşmanları ile mücadele edebilirdi.⁶

Venedikliler ile bir süreliğine barışın sağlanması, Osmanlıların bu dönemde farklı deniz politikalarını uygulamaya koymalarına imkan tanıdı. Karadeniz'de Rum egemenliğine son verilmesi ile birlikte Osmanlı denizcileri bölgede daha geniş faaliyet alanı buldu. Bu durumun bir getirisi olarak Karadeniz'i çevreleyen bölgelerde yavaş yavaş Osmanlı denizcileri görünmeye başladı. Ancak Karadeniz'de söz sahibi olabilmek için kritik merkezlerin ele geçirilmesi gerekiyordu. Bu merkezlerden birisi de Kırım⁷ idi.

⁶ Burada doğudaki sorunun halledilmesi ifadesi sorunların tamamen ortadan kaldırıldığını ifade etmekten çok dönem şartları içerisinde kazanılan başarının uzun yıllar etki göstereceği anlamında kullanılmıştır.

⁷ XV.yy'ın ortalarına kadar Kırım, Altınordu İmparatorluğu'ndan ayrılan ve yarı bağımsız şekilde idare edilen Karadeniz'in kuzeyinde bir bölge idi. Devlet'in üzerinde Cenevizliler ve Rus beylikleri gibi birçok dış güç hakimiyet kurma niyetiyle bölgede askeri-ticari

Coğrafi olarak Karadeniz'in kuzeyinde yer alması, doğal bir yarımada olması gibi çeşitli sebepler bölgeyi Osmanlılar için hedef haline getirdi.

Batıya doğru ilerlemekte zorlanan II.Mehmed'in Karadeniz'de farklı bir planı vardı. O Karadeniz'in bütün liman ve şehirlerini bir arada toplayarak askeri-ticari bir güç merkezi oluşturmak istedi. Esasen II.Mehmed dönemi denizcilik atılımları devletin çift kanatlı olarak ilerlemesi üzerine kurulu idi. Böyle bir gelişmenin yaşanabilmesi için Osmanlı Devleti'nin karalarda olduğu kadar denizlerde de üstlere sahip olması gerekli idi. Bu doğrultuda II.Mehmed'in güçlü Akdeniz ve Ege rakiplerine karşı arka planda bir tedarik noktası bulundurması pek tabii idi.

Avrupa üzerine uzun soluklu seferler yapabilmek ve bölgede kalıcı olabilmek için Karadeniz, Ege ve Akdeniz'in kontrol altında tutulması gerekli idi. Bu doğrultuda koşulların en elverişli olduğu bölge Karadeniz ve çevresinden oluşmakta idi. Bu niyetle II.Mehmed, Gedik Ahmed Paşa'ya gizliden askeri birlikler toplamasını emretti. Gedik Ahmed Paşa dahi neden asker toplatıldığını, nereye sefer yapılacağını bilmiyordu. 300 adet Osmanlı savaş gemisi, 70.000 seçkin asker ve sefer ihtiyacını karşılayacak yük gemileri hazırlatıp, Sultan II.Mehmed'in huzuruna çıktı.⁸ Onun emri ile 1475'te Osmanlı donanması Kırım'a doğru hareket etti.

1475 yılında Kırım'da taht kavgası baş göstermiş, Cenevizliler buradaki siyasi karışıklıktan faydalanarak, kıyı şeridinde koloniler oluşturmaya ve gün geçtikçe de taraftar toplamaya başlamış idi. Onların Kırım'da destek görmeleri, Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'deki politikasına ters düştü. Bu elbette II.Mehmed'in uzun süreden beri planladığı bölgenin Türk gölü haline getirilmesi ve devletin deniz gücü olarak yükselmesi politikası idi. Ancak bölgede Osmanlı aleyhine şartların oluşması, Kırım üzerine yapılacak seferi gerekli kıldı.

1475 Haziranının başlarında Osmanlı donanması Kefe kıyılarına ulaştı. Donanma içerisinde oluşturulan yük ve taşıma gemileri ile Osmanlı Ordusu Kırım'a ayak bastı. Gedik Ahmed Paşa komutasında gerçekleştirilen ilk harekatta başarı sağlandı. 9 Haziranda Kefe Kalesi ele geçirildi. Hızla ilerleyen ordu, deniz desteği ile birlikte Azak Kalesi'ni ve bölgedeki diğer kaleleri aldı. Don nehri aracılığıyla iç bölgelere ulaşan Türk ordusu, 1476 yılında Kırım'ı Osmanlı Devleti'ne bağladı.

Karadeniz'deki Osmanlı hakimiyeti II.Mehmed döneminde büyük ölçüde tamamlandı. Kırım gibi stratejik öneme sahip bir yerin merkeze bağlanması, bölgedeki Osmanlı akınlarının önünü açtı. Özellikle Eflak, Boğdan ve Lehistan üzerine yapılacak seferler için bir destek noktası haline getirildi. Böylece Ege ve Akdeniz'e oranla Osmanlı Donanmasının daha rahat hareket edebileceği alan oluşturuldu.

Anadolu'daki rakiplerin bastırılması ve Karadeniz çevresine yapılan seferlerden sonra Osmanlı Devleti artık çok yönlü savaş tehlikesinden kurtulmuş oldu. Batı ve doğu ittifakı arasında sıkışan devlet bu dönemde izlenen politikalar sayesinde kendisine karşı oluşturulan ittifakı parçaladı. Daha sonra parçalanmış kuvvetin üyeleri ile mücadele edilerek üstünlük kurulmaya çalışıldı.

II.Mehmed bir süreliğine de olsa denizlerde Venedik üstünlüğünü kabul etmek zorunda idi. Siyasi hamle olarak Venedik ile anlaşma yapan Osmanlı Devleti bir süreliğine batıdan gelecek büyük tehditleri durdurdu. Yukarıda da anlatıldığı üzere böylesine bir durum şüphesiz kendisine karşı kurulan ittifakı parçalamak içindi. Bu anlaşma süresi içerisinde Venedikliler Ege ve Akdeniz'deki kuvvetlerini pekiştirmeye çalıştı. Ancak Osmanlı Devleti'nin denizlerde daha fazla taviz vermeye tahammülü yoktu. Karadeniz ve çevresinin Osmanlı askeri kuvvetleri için bir tedarik noktası olarak şekillendirilmesi ve Anadolu'daki mücadelelerde başarı sağlanması ile birlikte sıra batıdaki Venedik'e geldi.

XV.yy'ın ikinci yarısında Venedik, İtalya kıyıların merkezlenen bir devlet halindeydi. Devletin ana stratejisi ticaretin ve denizciliğin yoğun olarak yapıldığı alanlarda hakimiyet sağlamaktı. Bu alanlar Ege, Akdeniz ve Karadeniz'deki liman ve adalardan oluşmakta idi. Koloni kurma çabaları ile Asya, Avrupa ve Afrika topraklarını sömüren Venedikliler, bu sayede dünyanın geri kalanına göre daha müreffeh hale geldiler. Doğuda kendi faaliyet alanı içerisinde yeni Müslüman bir rakibin çıkması, Venedik sömürü kaynaklarını tehlikeye atmaktaydı. Bu surette Venedik-Osmanlı çatışmasının kaçınılmaz vaziyette olduğu anlaşılmaktadır.

yapılanmalar meydana getirdiler. Kıyımlılar ise Tatar soyundan gelen Türki topluluklardan idi. Bkz. Akif Kireççi- Selim Tezcan (2015). *Kırım'ın Kısa Tarihi*, (Çev. Can Eyüp Çekiç). Ankara: SFN Yayıncılık.

⁸Aşık Paşazade Tarihi'nde olay bu şekilde aktarılmış olsa da; olayın anlatılan şekilde gelişmesine mantıken imkan yoktur. Çünkü Osmanlı askerleri sefer yapılacak bölgeye göre seçilir ve işe hazırlığı da ona göre yapılırdı. Eğer ki deniz seferi yapılacağı bilinmese idi, 300 parçalık donanma ve denizciler hazırda tutulmaz idi. Buradan da anlaşılacağı üzere, eserde geçen tarihi anlatımda bir takım aksaklıkların olduğu görülmektedir. Bundan başka bir ihtimal de şudur ki; abartılı anlatılarla seferin ne kadar gizli ve önemli olduğu vurgulanmak istenmiş olabilir. Ancak bu yapılmış olsa bile metnin tarihi gerçekle uyuşmayacağı ve ilk tespitin geçerli olacağı daha uygun düşmektedir. Bkz. Aşık Paşazade (2003). *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz, Yekta Saraç). İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.

II.Mehmed 1477 yılında Venedik-Osmanlı çekişmesini bir nihayete kavuşturmak üzere Lepanto'ya doğru harekete geçti.⁹ Seferin başında alınan başarısızlıklar, Osmanlı birliklerini başka hedeflere yöneltti. Bu surette Venedik topraklarının doğu kesimini ele geçirdiler (Hammer, 2003: 45). Kalelerin çevreyle bağlantısını kesen Osmanlı Devleti, Venedik'in lojistik desteğini çökertti. Arka planda desteksiz kalan Venedik Devleti barış istemek zorunda kaldı. Özellikle Ege'de birçok ada Osmanlı idaresine geçti. Bu antlaşma ile Osmanlıların denizlerde Venediklilere üstünlüğü resmi şekilde onaylanmış oldu. Ancak ne zaman isyan çıksa ve doğuda savaş patlak verse, Venedikliler durumu fırsat bilip harekete geçtiler. Şüphesiz onların bu girişimlerinde dini gerekçeler kadar ekonomik gerekçeler de ön planda idi.

4.4.Rodos Şövalyeleri ile Mücadele

XV.yy'ın ikinci yarısında Osmanlı Devleti denizciliği hala tehdit altında idi. Özellikle hristiyan korsanlar tarafından ganimet ve ün kazanmak için gerçekleştirilen saldırılar, Ege ve Akdeniz'e açılan müslüman tüccarlara büyük zararlar verdi. Korsanların Osmanlı Devleti kıyılarına ve adalarına saldırdıkları da görülmüştür. Elbette bu rastgele gelişen olaylar sonucu gerçekleşmedi. Ege ve Akdeniz'de korsanları koruyan ve destekleyen hristiyan devletler ve topluluklar vardı. Kimi zaman gizli kimi zaman ise açıktan verilen destekler ile Osmanlı hakimiyeti kırılmaya ve ticareti sekteye uğratılmaya çalışıldı. Korsanlara bu desteği verenlerden biri de Rodos Şövalyeleri idi.

Osmanlı donanmasını uzun müddet başarısızlığa uğratan Rodos Şövalyeleri'nin merkezi olan Rodos, 12 adaların en büyüğü olup, Anadolu'nun güneybatısında yer almaktadır. Bulunduğu konum Ege ve Akdeniz'de ticari-askeri faaliyetleri denetlemek için oldukça uygundur (Kiel, 2008: 155-156). Anadolu kıyılarına yakın olması, doğuya yapılan seferleri daha kolay hale getirmektedir. Ayrıca Rodos birçok milletin ticaret yaptığı önemli bir güzergah üzerinde bulunmaktaydı. Bu dönemde Ege ve Akdeniz vasıtasıyla doğu-batı arasındaki ticari hareketlilik gerçekleşirken, ticari ve askeri denetim bölge devletleri veya denizcileri tarafından yapılmaktaydı. Asya'dan gelen ürünlerin Avrupa'ya aktarılması, dünya ticaretinin önemli bir kısmını oluşturmaktaydı. XIV.yy'ın başlarında adaya yerleşen Rodos Şövalyeleri bölgenin bu özelliklerini oldukça iyi bir şekilde kullandı. Ada içerisinde kale inşa ederek, dışarıdan gelecek saldırılara karşı savunma merkezi oluşturdular. Yüksek ve geniş duvarlar örülerek yapılan kalesi ile Rodos, stratejik olarak Ege adalarının en önemlilerindendir. XV.yy'da Osmanlı Devleti'nin batıya doğru ilerleyip denizlerde egemenlik sahasını genişletmesiyle birlikte bu stratejik bölge, Osmanlı donanması için büyük bir tehlike oluşturmuyordu. Ege'den, Akdeniz'e açılmak isteyen donanma hiç beklenmedik zamanlarda bu düşman ile yüzleşmek zorunda kalyordu.

Korsan destekli kuvvetlerle hareket eden Rodos Şövalyeleri çoğu zaman II.Mehmed'in denizlerdeki hakimiyet alanını ihlal etmekteydi. Türk devletine karşı gerek askeri ve gerekse ticari faaliyetlerle sekte vurma girişimleri, II.Mehmed'in onları yeni hedef olarak belirlemesinde etkili oldu. Karalar kadar denizlerde de hakimiyet kurmak isteyen padişah 1479 yılında harekete geçti. Donanma başına Mesih Paşa'yı görevlendirdi. Yaklaşık 60 parçalık donanması ile sefere çıkan Mesih Paşa uzun süre kaleye top atışı yaptırdı. Rodos Kalesi bu top atışlarına dayanamayıp dayanıksız yerlerinden yıkıldı. Osmanlı askerleri yıkılan yerlerden kale içerisine hücum etti. Ancak tam fetih gerçekleşecekken ganimete yönelen askerler, savaş düzenini kaybederek emir komuta zincirinin uygulanamaz hale gelmesine sebep oldular. Burada donanmanın başarısız olmasında askerlerin disiplinsiz hareket etmeleri göze çarpmaktadır. Ertesi yıl ada üzerine tekrar sefer düzenlenmesi için hazırlık yapıldı. Bu sırada Rodos Şövalyeleri kaleyi güçlendirmiş, savunma için gerekli tahkimatı yapmış ve kale içi iaseyi çoktan sağlamış idi. Nihayet Mesih Paşa 1480 yılında geçen yılın başarısızlığını unutturmak için Rodos'a doğru harekete geçti. Ancak bu sefer karşısında geçen yıla göre daha dayanıklı surlar ve daha güçlü bir askeri kuvvet vardı. Neredeyse bütün saldırılarında başarısız olan Osmanlı Donanması geri çekilmek zorunda kaldı. Böylece II.Mehmed'in Rodos üzerinden Akdeniz'e açılma ve ileri üstler kurma hayali ertelenmek zorunda kaldı. Osmanlılar için diğer bir olumsuz sonuç ise; Anadolu kıyılarının güven altına alınamamasıdır.

II.Mehmed 1481 tarihinde yeni bir sefer düzenlemek için gerekli hazırlıkları başlattı. Seferin daha nereye yapılacağı belli olmadan öldü (Aşık Paşazade, 2003: 273). Onun ölümü üzerine Osmanlı coğrafyası bu sefer dış etkenler olmadan içeriden karıştı. Cem Sultan ve II.Bayezid arasında çetin mücadeleler yapıldı. Cem Sultan kendisinin Anadolu'da, II.Bayezid'in de Rumeli'de hükümdar olmasını teklif etti.¹⁰ Ancak bu teklif

⁹ Lepanto XV.yy'ın ikinci yarısında Venedik egemenliği altında bulunan liman kenti idi. Ayrıca Mora, Ege adaları ve bölge devletleri üzerine yapılacak seferler için ileri bir üst niteliğinde idi.

¹⁰ Cem Sultan devletin ikiye bölünmesi fikrini ileri sürerek kardeşi II.Bayezid'e karşı zaman kazandı. Nitekim Konya'da topladığı birliklerle batıya doğru hareket etmesi, bu teklifin siyasi bir taktik olduğunu doğrular niteliktedir. Cem Sultan'ın hareket noktaları izlenirse, ilkin Anadolu'da Konya ve Bursa gibi büyük şehirlerde kontrolü sağlamaya çalıştığı görülecektir. Buradan elde edilen askeri ve mali kaynaklar II.Bayezid ile mücadele edebilmesine olanak tanıyacak idi. Bkz. Aşık Paşazade (2003). *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz, Yekta Saraç). İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.

II.Bayezid tarafından kabul edilmedi. Bu taht kavgası nerede ise Osmanlı Devleti'nin ikiye bölünmesine sebep olacaktı. İki varis arasında 1481 yılında gerçekleşen mücadelede kazanan II.Bayezid oldu (Şakiroğlu, 1986: 284). Cem Sultan ise Osmanlı topraklarını terk ederek Mısır'a sığındı. Bu gelişme ile birlikte devletin iç meselesi uluslararası hale geldi.

Mısır Memlûklüleri ve Karamanoğlu Kasım Bey'in teşviki ile 1482'de Cem Sultan tekrar harekete geçti ise Osmanlı topraklarında tutunamadı. Bu başarısızlığın ardından bir başka Osmanlı düşmanı olan Rodos Şövalyeleri'ne sığındı. Denizlerdeki durumlarını güçlendirip işleri yeniden yoluna koymak ve bölge ticareti üzerinde söz sahibi olmak isteyen Rodos Şövalyeleri, Cem Sultan olayını büyük bir fırsat olarak gördü. Papalık ile yazışarak ortak karara vardılar. Elleri bulundurdıkları bu kozu Osmanlı Devleti'ni batıya karşı dizginlemek için kullanmayı hedeflediler. Bu niyetle Papalık'a teslim edilen Cem Sultan, bütün teklifleri reddederek büyük bir direnç gösterdi. Bu durumdan faydalanamayacağını anlayan Papalık, Cem Sultan'ı belirli olmayan bir şekilde 1495 tarihinde öldürdü. Böylece fiili olarak II.Bayezid'in rakibi kalmadı.

SONUÇ

Çaka Bey döneminden beri Anadolu'nun batı kıyılarında denizcilik faaliyetleri yürüten Türkler, Osmanlıların bölgede kontrolü sağlamasıyla birlikte deniz ile iç içe bir yaşam serüvenine başladılar. Kuruluş döneminde kısıtlı imkanlarla önceleri Ege ve Marmara'da güç kazandılar. Devletin karada kazandığı başarılar ve artan kaynaklar ile birlikte denizlerde de başarılar kazanılmaya başlandı.

İstanbul'un fethi gibi kritik gelişmelerin Osmanlı lehine sonuçlanması, Türklerin Karadeniz ve Akdeniz'de güçlenmesini sağladı. Türklerin bu denizlere açılmaları ile birlikte onların etkileşime girdiği toplulukların sayısı arttı. Bir taraftan bu toplulukların denizcilik teknolojilerini kendi donanmasını geliştirmede kullanırken, diğer taraftan da onların askeri ve teknik is gücünden faydalandılar. Böylece XV.yy'da hızla yükselen bir Osmanlı deniz gücü oluşturdular.

XV.yy başlarında denizcilik alanına yapılan yatırımlar, aynı yüzyılın sonunda ve XVI.yy'da sonuç vermeye başladı. Türkler gelişen gemi teknolojisi ile Avrupa'nın denizci devletleri ile boy ölçüşecek hale geldiler. Zamanla üstün nitelikte denizciler yetiştirmeleri veya bu denizcileri kendi bünyelerine katmalarıyla iç denizlerin hakimi durumuna geldiler. Dünya ticaretinin büyük bir kısmının döndüğü bu denizler onlara ayrıca ekonomik bir güç de sağladı. Ancak her ne olursa olsun genişleyen coğrafi alan ve çoğalan etnik unsurlar devlet yönetimini zorlaştırdılar. Klasik devlet idaresinden çok unsurlu imparatorluk idaresine geçiş 150 yıl kadar yetkin ve karizmatik liderler tarafından idare edildi. Böylece karada olduğu kadar denizlerde de etkili bir organizasyon ağı oluşturuldu.

KAYNAKÇA

- AKÇADAĞ, Emine (2015). *Denizlerin Önemi ve Türk Deniz Kuvvetleri*, İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Aşık Paşazade (2003). *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz, Yekta Saraç). İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- BOSTAN, İdris (2007). *Osmanlılar ve Deniz*, İstanbul: Küre Yayınları.
- BOSTAN, İdris (2011). *Osmanlı Denizciliği*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- BÜYÜKTUĞRUL, Afif (1970). *Osmanlı Deniz Harp Tarihi*, Cilt 1, İstanbul: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları.
- CEZAR, Mustafa (2011). *Mufassal Osmanlı Tarihi*, Cilt 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- HAMMER, Joseph Von (2003). *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 2, İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- HASSAN, Ümit- BERKTAY, Halil- ÖDEKAN, Ayla (2002). *Türkiye Tarihi 1-Osmanlı Tarihine Kadar Türkler*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Hoca Sadeddin Efendi (1992). *Tacü't-Tevarih*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- İNALCIK, Halil (2002). *Türk Denizcilik Tarihi*, Ankara: Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı.
- İNALCIK, Halil (1995). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KİEL, Machiel (2008). 'Rodos', *DİA*, Cilt 35.
- KİREÇCİ, Akif- Tezcan, Selim (2015). *Kırım'ın Kısa Tarihi*, (Çev. Can Eyüp Çekiç). Ankara: SFN Yayıncılık.
- KÖPRÜLÜ, Fuat (2009). *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Ankara: Farklı Yayınevi.
- OSTROGORSKY, Georg (2015). *Bizans Devleti Tarihi*, (Çev. Fikret İşıltan). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÖZTUNA, Yılmaz (1998). *Osmanlı Devleti Tarihi*. Cilt 2, Ankara: Ötüken Yayınları.
- PALMİRA, Brummett (1993). *Osmanlı Denizgücü ve Doğu Akdeniz'de Diplomasi*. (Çev. Nazlı Pişkin). İstanbul: Timaş Yayınları
- SANCAR, Erdiç (2006). *Türk Denizcilik Tarihi*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- SOLAKZÂDE, Mehmed Hemdemî Çelebi (1989). *Solak-zâde Tarihi*, (Haz. Vahid Çabuk), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ŞAKİROĞLU, Mahmut (1986). 'Cem Sultan', *DİA*, Cilt 7.
- TANERİ, Aydın (1998). *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- UZUNÇARŞILI, İsmail H. (2011). *Osmanlı Tarihi*, Cilt 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- UZUNÇARŞILI, İsmail H. (1988). *Osmanlı Devleti Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.